Vlnr: Derk de Wit, Derk Klaas de Wit en Sietse de Wit

Geschiedenis van de schoffel

Iedere streek zijn eigen schoffel

Naast stroopwafels, molens en tulpen zijn ook schoffels typisch Hollands. Deze Nederlandse uitvinding had vroeger per streek een eigen karakter. Iedere streek had zijn eigen soort schoffel of hak. Langzamerhand verdwijnt deze kennis, maar bij DeWit houden ze het ambacht zo veel mogelijk levend. Kortom, tijd om eens naar de fabriek in Kornhorn te rijden voor een geschiedenisles over de schoffel.

Auteur: Willemijn van Iersel

Ik heb een afspraak met Sietse de Wit, Derk de Wit en Derk Klaas de Wit, de vierde generatie De Wit van het 125 jaar oude familiebedrijf. Bij DeWit produceren ze niet alleen voor de Nederlandse markt, maar de 'Dutch Hoe' vindt wereldwijd zijn weg naar tuinliefhebbers en groenprofessionals. Tegenwoordig worden schoffels en hakken voornamelijk verkocht als tuingereedschap. Van oudsher was het agrarisch handgereedschap voor tussen de aardappelen of bieten. Door schaalvergroting en automatisering in de agrarische sector heeft de schoffel inmiddels zijn weg gevonden naar de hoveniers-sector. Derk de Wit: 'Het ambacht en de kennis rondom schoffels gaan verloren, maar wij proberen dat als Nederlandse productielocatie zo veel mogelijk in ere te houden. Helaas hebben ook wij afscheid moeten nemen van diverse streek-eigen schoffels, doordat de vraag simpelweg opdroogt. Je ziet de vraag naar streekspecifieke schoffels sterk teruglopen. Die kennis over die historie gaat verloren.'

Populariteit schoffel stijgt

Bij DeWit zien ze al jaren de buitenlandse verkoop van schoffels langzaam stijgen. Derk: 'Het gaat niet snel omhoog, we besteden er ook geen marketingbudgetten aan, maar bijvoorbeeld in Amerika zijn ze helemaal weg van schoffels.' Even rondsurfen op Amerikaanse tuinfora leert ons dat de Amerikanen de 'Dutch Hoe' de afgelopen jaren inderdaad hebben gevonden. Grappig zijn ook de Youtube-filmpjes van *theamazing Dutch tool* en *how easy* het werkt.

Kracht van gesmeed tuingereedschap

Uiteraard zouden ze bij DeWit gek zijn als ze niet allereerst even het verschil uitleggen tussen een echte klassieke handgesmede DeWit-schoffel en een normale schoffel die je bij de Intratuin koopt. Derk: 'De kracht van een gesmede schoffel is dat het taps gesmede blad is. Dit wil zeggen dat het blad bovenin dik is en onderin dun. Op deze wijze snijdt hij als een mes door de aarde. De schoffel heeft zo een zelfslijpend taps blad, door normale slijtage tijdens het gebruik. Dat wil overigens niet zeggen dat je de schoffel nooit meer hoeft te slijpen. Neef Derk Klaas vult aan: 'Goedkopere schoffels zijn bijna helemaal rechthoekig met een klein puntje eraan. Als je deze vervolgens slijpt, wordt hij ook bot. Eigenlijk is het dan gedaan.' Alle DeWit-schoffels hebben een dwars geplaatste greep aan het uiteinde van de steel, in Nederland beter bekend als schoffelhilt, bij DeWit ook wel p-greep genoemd. Deze p-greep vereenvoudigt de duwende en trekkende beweging en zo kun je rechtop blijven schoffelen, wat het werk aanzienlijk minder zwaar en belastend maakt.

6 min. leestijd

Soorten schoffels

Het gebruik van echte streekgebonden schoffels neemt dus al jaren af. Bij DeWit hanteren ze op dit moment toch nog zo'n 15 soort schoffels, drie soorten hakken en de meeste daarvan ook nog in zes verschillende breedtematen. Niet al deze schoffels zijn bedrijfstechnisch nog interessant om te verkopen. Toch willen ze het assortiment bij DeWit zo breed mogelijk houden. Naast de streekeigen schoffels heeft DeWit ook enkele eigen innovaties in het assortiment, zelf ontwikkelde schoffels met behulp van tips en aanwijzingen van eindgebruikers. Zo'n 50.000 schoffels vinden jaarlijks hun weg op de Nederlandse markt, 70.000 stuks worden wereldwijd geëxporteerd. Tijd om alle verschillende soorten schoffels en hakken erbij te halen.

Schoffels voor ieder wat wils

Overgrootvader Willem de Wit - oprichter van het bedrijf

'Het ambacht en de kennis rondom schoffels gaan verloren, maar wij proberen dat zoveel mogelijk in ere te houden'

Dutch hoe

We starten met een bijzondere, de *Dutch hoe*. Ondanks de naam de minst Hollandse schoffel. In het buitenland veelvuldig verkocht aan tuinliefhebbers onder de naam *Dutch hoe*: Nederlandse hak. Volgens de mannen van DeWit heeft deze schoffel geen Nederlandse geschiedenis. Waarom deze schoffel in het buitenland dan massaal bekend staat als dé Nederlandse? Sietse: 'De term Dutch Hoe staat voor de manier van gebruik. Nederlanders duwen schoffels, terwijl men in het buitenland gewend is aan de hakkende beweging.' DeWit produceert deze schoffel pas sinds 15 jaar, omdat de vraag vanuit het buitenland kwam. De ergonomische schoffelhilt ontbreekt ook bij deze schoffel.

Dutch hoe

De minischoffel

Een border met grote dichtheid van planten geeft weinig ruimte voor schoffelen. Derk is zelf fervent tuinierder en merkte als hij middenin zijn vasteplantenborder schoffelde dat eigenlijk zo'n beetje iedere schoffel te groot was. Zo werd enkele jaren geleden de minischoffel geboren, een consumentenschoffel voor de echte liefhebber. Derk Klaas: 'Hoveniers moeten natuurlijk gewoon meters maken.'

De minischoffel

Betuwse schoffel

De Betuwse schoffel staat inmiddels meer bekend onder de naam ronde schoffel. Het is de meest verkochte schoffel bij DeWit, zo'n 15 procent van alle verkochte Nederlandse schoffels is dit Betuwse model. Vanouds wordt de schoffel gebruikt op zandgrond in de Betuwe. Deze schoffel is verkrijgbaar in zes bladbreedtes en twee steellengtes (1,40 of 1,70 m).

Betuwse schoffel, ook wel ronde schoffel genoemd

Ruitschoffel

De ruitschoffel is rondom scherp en kan dus zowel voor- als achteruit snijdende bewegingen maken. In Nederland en vooral in Amerika zijn ze er dol op. Daar heet het de *diamond hoe*. Met de scherpe punt kun je ook graspollen spiezen en rechtstreeks in de gft gooien. Deze schoffel is niet per se streekgebonden.

Ruitschoffel

Halvemaanschoffel

Dit is een kruising tussen een schoffel en een hak. Hij wordt ook wel de ongevulde Boskoopse schoffel genoemd en heeft een egaliseerde werking door het gat. De schoffel is een uitvinding van Derk Klaas, die bij DeWit verantwoordelijk is voor de productontwikkeling. Tot op heden is de schoffel nog niet echt populair.

Halvemaanschoffel

Boskoopse schoffel

Dit is een originele Boskoopse schoffel die eerder uit het assortiment verdwenen was. Vanuit Amerika kwam onder geëmigreerde Nederlanders echter de vraag of ze een Boskoopse schoffel konden kopen. De schoffel werd toen weer opgenomen in het assortiment. Het loopt echter nog geen storm: de jaarlijkse verkoop schatten de heren De Wit op 50 stuks.

Boskoopse schoffel

Hartschoffel

De hartschoffel is historisch gezien een typisch Noord-Nederlandse schoffel. Het puntje dat eraan zit, zorgt ervoor dat de schoffel goed door de Friese en Groningse vette klei gaat. Door de punt kun je de snijdende werking van de schoffel nog meer benutten. Deze schoffel is zeer populair, al denken ze bij DeWit dat dit meer te maken heeft met de looks dan de functie van de schoffel. Ook consumenten kiezen sneller voor deze schoffel.

Hartschoffel

Westlandse schoffel

Lijkt op het Betuwse model, maar heeft een hoger blad. Dat heeft waarschijnlijk te maken met Hollandse zuinigheid van de boeren in het Westland. Een hoger blad heeft namelijk effect op de levensduur van de schoffel: je hebt minder last van slijtage en je kan hem zo een leven lang slijpen zonder dat je schoffelblad te klein wordt. In het Westland hadden ze graag langer plezier van hun schoffels. De vraag naar deze schoffel neemt al jarenlang af. Derk grapt: 'Heeft wellicht te maken met het feit dat dit gebied tegenwoordig vol kassen staat.'

Westlandse schoffel

Sporkschoffel

De spork is een kruising tussen een spade en een vork. Een Engelse uitvinding waarbij de klei niet aan je spade kleeft. Bij DeWit hebben ze deze uitvinding omgetoverd tot een schoffelmodel. De sporkschoffel is eigenlijk een kleiner model dan de spork, met drie tanden en zeer licht in de hand liggend. Dat is makkelijk, omdat je direct in de border aangrenzende woekerende graspollen kan wegsteken of omgedraaid los onkruid weer even naar je toe kan harken. Vooral een populair ding op begraafplaatsen, omdat de schoffel ook makkelijk door grind, gravel en schelpen heen gaat. Net zoals bij de echte spork blijft ook klei niet plakken op de sporkschoffel. Derk: 'Echt een prachtding.'

Sporkschoffel

Brede sporkschoffel

Zoals de naam al zegt, is dit het bredere model van de sporkschoffel. Dit model heeft vier tanden. De vraag hiernaar kwam vanuit de markt. Beide sporkschoffels vinden veelvuldig aftrek, voornamelijk in Nederland, België en Frankrijk. Derk Klaas: 'Als professionals deze eenmaal zien in een demo snappen ze direct hoe handig hij is. We hebben deze sporkschoffels pas zes à zeven jaar in het assortiment, maar zien langzaam de vraag ernaar stijgen. Zo'n product dat uit zichzelf verkoopt. Groenprofessionals zien direct de toegevoegde waarde.'

Brede sporkschoffel

Vollemaanschoffel

Vollemaanschoffel

Deze schoffel is rondom scherp, met een egaliserende werking door de gaten en het kruis. Deze schoffel is zo'n vier à vijf jaar geleden gelanceerd bij DeWit en vooral de Fransen hebben hem massaal omarmd. De schoffel ligt lekker licht in de hand, ook door de gaten.

SCHOFFELEN

Venloschoffel
Een rechthoekschoffel, van oudsher het model Venlo. Deze schoffel is rondom scherp en nog altijd populair. Ook hier zie je dat de kennis over de streek langzaamaan verdwijnt en de schoffel steeds meer bekender wordt als rechthoekschoffel. Derk: 'De vorm zal ongetwijfeld te maken hebben met de grondsoort, want in een ruime cirkel rondom Venlo, ook in België en Duitsland, zie je dat deze scherpe schoffelvorm meer voorkomt.'

Venloschoffel

Puntschoffel
Ook wel bietenschoffel genoemd. Bieten worden vooral gekweekt op klei en deze schoffel heeft net zoals de hartschoffel een mooie punt die hem geschikt maakt voor die grondsoort. De verkoopaantallen van deze schoffelsoort lopen terug. Derk gokt dat dit ook te maken heeft met de wegsijpelende kennis in de sector.

Puntschoffel

Rondschoffel
Deze snijdt aan alle kanten en is ook te gebruiken tussen bestratingsnaden. Het is een multifunctioneel ding. De rondschoffel is ook een uitvinding van Derk, alweer zo'n 30 jaar geleden gelanceerd en nog altijd populair.

Rondschoffel

Rechte hak
Ook wel aardappelhak genoemd. In het verleden had DeWit ook nog een Noord-Hollandse hak in het assortiment. Deze lijkt er sterk op, alleen die hakt de helft minder. Derk: 'In het zuiden van het land hakken ze meer dan ze schoffelen. Wij schatten dat de verdeling 80 procent schoffelen is en 20 procent hakken. Maar je ziet dat het aandeel hakken afneemt. Niet zo gek, want het is ook zwaarder werk. Daarbij heeft hakken ook meer z'n wortels in het boerenbedrijf en is schoffelen geschikter voor de groenvoorziening, omdat je preciezer te werk kan gaan en het minder vermoeiend is.'

Rechte hak

Halvemaanhak
Ook wel de Zeeuwse hak genoemd. Deze hak heeft zijn oorsprong in Zeeland. Door het geringe formaat plakt de hak minder aan de Zeeuwse klei. Derk: 'De breedte van het gewas bepaalde vroeger vaak de breedte van de schoffel of de hak. Bieten staan dichter op elkaar dan aardappels en dan zijn andere formaten slimmer. Deze exporteren we nog veel naar Amerika en hij staat daar bekend als de *Swanneck hoe*.'

Halvemaanhak

Sporkhak
Een echte krachtpatser. Voor sterk verwilderde borders te gebruiken of bijvoorbeeld om een woekerende braamstruik een lesje te leren. Nu twaalf jaar oud, en niet heel erg populair.

Sporkhak

Berenklauwhak

Berenklauwhak
Gemaakt voor de Australische markt waar *Agapanthus* een echte invasieve woekeraar kan zijn. In Australië is deze hak bekend als de *Agapanthus hoe*. Met deze hak kun je met een portie brute kracht de wortels zo uit de grond slaan.
In Nederland zien de ondernemende mannen van DeWit er wel markt voor bij de ongewenste berenklauw.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!